

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput XVI. Quis fuerit desertorum Angelorum princeps: in quo deliquerint:
quo sint post culpam detrusi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

disputans contra Manichæos de origine malæ voluntatis ait non sentire cum illis hæreticis, quisquis asserat Diabolum ab initio peccare, hoc est, ex quo creatus est iustitiam recusavisse. Potuit ergo Angelus in 1. instanti operationis suæ demereri, nec tamen culpa foret Creatori imputanda. Deinde si ad meritum, ut dictum est, non requiritur suspensio actus, sed sufficit potestas ad oppositum: ecur prima angelica operatio, cum tali potestate conjuncta, effici non potuit cum merito? Ad extremum primus actus, quem in nobis excitat efficax gratia Christi, meritorius est; & cum sit vitalis à voluntate interioris se movente progreditur. Hujus generis ecur non fuit operatio prior Angelorum?

11.
Resolutio.

Resp. neque his cuniculis firmatam à nobis sententiam concuti, sed muniri validius. Jure enim Augustinus scribit non sentire cum Manichæis, quisquis asserat diabolum ab initio propria voluntate cecidisse, quod enim malum est, & voluntarium, non est naturale sed liberum; & ipsa mala voluntas cum sit à libero arbitrio, *grande testimonium est naturæ bonæ*. Sentiret tamen cum Manichæis qui assereret apprehensionem, & inclinationem, cum qua Deus naturam

angelicam condidit, & quæ liberam voluntatis deliberationem antevertit, fuisse naturaliter malam; hoc enim est facere dæmonem natura malum, non voluntate. Non sunt ergo ad anxias morarum inquisitiones trahenda verba Augustini: sed hoc tantum tenendum asseveranter, naturam bonam præcessisse ante malam voluntatem. Ita meritum non antegreditur necessario anceps suspensaque consultatio: antevertit tamen apprehensio, & inclinatio ad bonum in communi ordine saltem causalitatis; quoniam cognitio *matutina* per quam Angelus convertit se ad laudandum diligendumque incommutabile bonum, subsequitur ad *vespertinam*, per quam in propria natura res creatas agnovit. Actus æque prior, quo fulti victrici adjutorio commeremus, deliberatus est, fitque cum potestate ad utrumlibet: sed actum de liberatum antecedit ordine efficientiæ gratia actualis, quæ est actus indeliberatus mentis & voluntatis, scilicet sancta cogitatio, & inspiratio dilectionis. Ita ergo actum deliberatum Angelorum præcessit aliqua cogitatio & inspiratio, non temporis successione, sed ordine causalitatis: eaque cogitatio & inspiratio est primum instans angelicum; aut, si mavis, sunt duo instantia actibus mentis, & voluntatis distincta.

CAPUT XVI.

Quis fuerit desertorum Angelorum princeps: in quo deliquerint: quo sint post culpam detrufi.

SUMMARIUM.

1. Status questionis.
2. Probatur, satanam fuisse cæteris spiritibus nobiliorem.
3. & 4. Solvitur objectio.
5. Ostenditur, Angelos apostatasse per superbiam.

6. & 7. Defenditur, non omnes dæmones in abyssum dejectos, sed multos in aëria regionibus relictos fuisse.
8. 9 & 10. Diluuntur contraria.
11. & 12. Resolvitur, quænam fuerit malorum Angelorum superbia.

Quis fuerit
malorum
Angelorum
Princeps.

SEQUITUR, ut de malorum Angelorum peccato differamus: quorum Coryphæum *Satanam* dicunt, vel *Diabolum*. Satan vox hebræorum est derivata à שָׂטָן, & adversarium, hostemque significat: unde iii. Regum xi. 14. Adad Idumæus dicitur in Codice hebraico שָׂטָן לְשֹׁלֹמֹה *Satan Salomoni*: Et Petro obliſtenti Christo, ne ad crucem properaret, dictum est Mat. xvi. 23. *Vade post me Satana*. *Διὰ τοῦτο* græcum nomen est, à διαδάσσω, *traduco, calumniam infero*. Atque hoc vocabulo designatur erga homines livor

& invidentia, & quæ hinc ortum habent, mendacium, homicidium, & cohortatio ad malum: quare Pharisei invidi, & morti Christi inhiantes Joan. viii 44. esse dicuntur ex *patre Diabolo*: & cap. vi. 71. *Diabolus* appellatur Judas Iscariotes, & quisquis innocentibus malum fruit. *Dæmonis* appellatio communior est, significatque, ut dixi cap. xii. not. 8. *scientem & Divinum*, & hoc nomen accitum est à δαίμο, *scio*. Quapropter, nisi sermonis usus vetaret, in pretio & honore posset haberi, ut olim apud Græcos vulgare erat, τίμα τὸ δαιμόνιον, *Deum cole*: at post

post Evangelium dignum est Dæmones tantum appellare nequissimos illos spiritus divinitatis æmulatores.

1.
Quæritur
Princeps.

Horum spirituum quærimus primo Ducem ac principem; ignoratur enim, & tamen disputatur, quis fuerit dux & columen cæterorum. Deinceps agendum est de perpetrato ab his crimine; quod alii dixerunt stuprum illatum feminis, alii invidentiam, superbiam alii; & multi multa commenti sunt. Videndum postea, an statim post culpam dæmones in abyssum relegati fuerint, an adhuc plures per aerem vagentur.

2.
Propositio. 1. nam fuisse cæteris spiritibus nobiliorem.

Apud Ezech. enim cap. xxviii. 2.

Fuit satanas. Satan princeps Tyri appellatur; quod ut concedamus literaliter accipiendum

Probatur.

esse de Ithobalo, aut alio Tyriorum Rege divitiarum copia, prædiisque urbium potentissimo; designat nihilominus etiam desertorem Diabolum, qui cæteros Angelos decore & ordine antecellebat. Tertullianus enim lib. 2. adversus Marcionem cap. 10. scribit Satanam Tyriorum principi comparatum, quia erat eminentissimus Angelorum, & Archangelus omnium sapientissimus. Ac videntur in hanc sententiam PP. conspirare. Nam Gregorius lib. Moralium iv. cap. 13. ait: *Apostata Angelus, qui ita conditus fuerat, ut Angelorum cæteris legionibus emereret, superbiendo succubuit.* Bernardus etiam serm. de Adv. Superbia (inquit) non modo Angelum, sed Angelorum principem in Diabolum commutavit. Atque Auctor Comment. quæ Hieronymi nomen præferunt in Psalm. 23. habet: *Diabolus novem ordines Angelorum sub sua habuit dominatione sive bonos, sive malos.*

3.
Obiectio:

Possit opponi, quod in eodem cap. 28. Ezech. v. 14. Diabolus vocatur Cherub; sunt autem Cherubim inferiores Seraphimis: & S. P. Augustinus lib. 11. de Gen. ad lit. cap. xvii. videtur distinguere duo Angelorum genera, unum supercaelestium; alterum aereorum ac mundanorum, quibus tantum Satan præesset.

4.
Responsio.

At respondeo juxta regulam septimam Tichonii apud Augustinum cap. 37. libri 111. de Doctrina Christiana, in Scripturis, quæ sunt de Diabolo, qui est caput impiorum, & simul de membris ejus, non omnia verba capiti necessario congruere: quod S. Pater demonstrat ex Prophetia Isaia cap. xiv. quæ est de rege Babyloniæ ac de Satana, in qua plura sunt in contextu sermonis, quæ diabolo nequeunt aptari. Itaque verba

Ezech. quæ simul de Rege Tyri & de dæmone sunt intelligenda, non omnia utrique conveniunt. Rex ergo Tyri est Cherub extensus sive, ut hebraeus legit *כְּרֹב מִמְּשַׁח*, Cherub unctus, scilicet, Princeps illustris: & *כְּרֹב*, quoniam, ut Cherubim arcam obtegebant, Tyrorum fines munierat: *מִמְּשַׁח*, quia reges omnes & magnates ita appellabantur. Non autem oportet etiam Satanam Cherub dicere: quamquam si dicatur hoc sensu, ipsius potius demonstratur dignitas, quam inferiore conditio. Inspecta quoque significatione verborum Seraph ardorem significat; perdiditque Diabolus sortem Seraphim, quia in amore casto, & bona voluntate non stetit. In 11. de Gen. ad lit. cap. xvii. Augustinus aliorum narrat opinionem, de qua proximo cap. xix. inquit: *Sed asserunt hæc duo genera bonorum angelorum qui potuerint, unum supercaelestium, in quibus nunquam fuit, qui cadendo diabolus factus est; alterum autem mundanorum, in quibus fuit: mihi autem fateor unde hoc secundum Scripturas asseram, non interim occurrit.*

PROPOSITIO II. Peccaverunt angeli apostata superbia, ductaque à magnitudine animi contumacia.

5.
Propositio.

Id Scriptura, PP. & promiscua argumentatio suadent. Primo Tob. iv. 14. legitur: *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Apud Isaiam xiv. 11. *Detraha est ad inferos superbia tua.* Vicesimo octavo Ezech. 17. *Elevatum est cor tuum in decore tuo.* Et in 1. ad Timoth. 111. 6. *Ne in superbiam elatus in judicium incidat Diaboli;* id est, in poenam, quam ob superbiam Lucifer pendit.

Deinde hæc est SS. Patrum traditio. S. P. Augustinus xi. de Gen. ad lit. cap. 23. Continuo, inquit, se à luce veritatis avertit superbia tumidus. Et xxii contra Faustum cap. 87. *In veritate non stetit, sed à luce sua superna, quam de Deo habebat, superbiæ merito abscissus est.* Athanasius in Orat. de Virg. *Superbia ipsum in inferiores abyssi partes præcipitavit.* Cyrillus lib. 2. in Isaiam: *Cecidit tumida & turgida cogitans, & honorem ac gloriam soli summa natura congruentem rapere cupiens, quantum molimine & vi & animo poterat.* Vide Propos. præcedentem. Suppetit etiam triplex ratio. I. quia elevare cor suum, & proprio fastu tumescere est arrogantia, & fastidii argumentum: & diabolum inflati animi contumacia deliquisse, constat ex dictis. II. quoniam superbia nihil est aliud, quam

Probatur
Angelos malos peccasse
superbia
& contumacia.

quam inordinatus propriæ excellentiæ amor. At angelum hoc inordinato amore corruisse aperte evincitur: quisquis enim peccat avertit se ab incommutabili bono, vertitque ad aliquod creatum & mutabile. Angelus vero non convertit se ad res corporeas, quarum delectatione non capitur, sed ad semetipsum; ideoque peccavit prava propriæ potestatis delectatione: unde S. P. XII. de Civ. Dei cap. 6. ait: *Ab illo qui summe est, averſi ad ſe ipſos converſi ſunt, qui non ſumme ſunt; & hoc vitium quid aliud quam ſuperbia nuncupatur?* III. Ut Damascenus ſcribit lib. II. cap. 3. ad nullum peccatum pronior eſt ſpiritus, quam ad ſuperbiam: quamvis enim poſſint in eo inveniri invidia, malevolentia, aliaque plura; hæc tamen amorem proprium conſequentur; quum E. G. memini ſoleat quis invidere, niſi propriæ poteſtatis ita afficiatur amore, ut nullum ſibi dignitate compatiatur æqualem: ut infra in reſp. ad 2.

6. PROPOSITIO III. Non omnes dæmones in abyſſum dejecti ſunt, ſed permulti in aeris regionibus adhuc verſantur.

Quibusdam videtur omnem angelorum malorum multitudinem in tartarea loca fuiſſe relegatam, ibique in vincula conſectam; propterea quod in II. Petri cap. v. 4. indifferenter ſcriptum ſit: *Deus angelis peccantibus non pepercit, ſed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*, & in Epist. Judæ v. 6. *Angelos, qui non ſervaverunt ſuum principatum . . . vinculis æternis ſub caligine reſervavit*. Vera tamen eſt præmiſſa conſuſio, ſcribente Apoſtolo ad Ephes. VI. 12. nobis colluſionem eſſe adverſus mundi rectores tenebrarum harum contra ſpiritualia nequitie in cæleſtibus. Quæ verba exponens Hieronymus inquit: *Hæc omnium Doctorem opinio eſt, quod aer iſte, qui cælum, & terram medium dividens inane appellatur, plenus ſit contrariis fortitudinibus*. Dixerat Apoſtolo cap. II. ejusd. Epist. 2. dæmonem eſſe principem poteſtatis aeris hujus. Etiam Lucæ VIII. 31. dæmonia Chriſtum rogabant ne im-
peraret illis ut in abyſſum irent. Quippe noverant poſſe cum aliis ante judicii diem per aerem volitare. Aſſentiuntur huic ſententiæ auctore Hieronymo nuper laudato Doctores omnes. I. Patres, Tertullianus cap. 22. Apolog. Lactantius lib. I. cap. 6. Chryſoſtomus hom. II. in epist. I. ad Theſſalonic. Fulgentius lib. I. de Trinit. cap. 8. Rupert. in I. R. P. Berti Theol. Tom. II.

Commentariorum in Genef. cap. 17. &c. Quid Auguſtinus? ut mittam loca alia permulta, ſcribit ille in VII. de Civit. Dei cap. 22. *eſſe ſpiritus nocendi cupidiffimos à juſtitia penitus alienos, ſuperbia tumidos, invidentia lividos, fallacia callidos, qui in hoc quidem aere habitant*. II. Aſſentiuntur Hebræi quorum eſt vetuſtiſſima traditio in libro Aboth expreſſa, & in libro, qui inſcribitur, *Cedrus Libani*, nec non in altero, qui dicitur מנחה חרשה apud Grotium tom. 3. p. 887. III. Etiam Philoſophi, præſertim Platonici, qui frequenter dixerunt δαίμονες ἡεποποιεῖς δæmones in aere oberrantes, & δαίμονες ἀέρος γένος, dæmones genus æereum. Denique etiam Poetæ, qui in hoc aere totam illam inferiorum Deorum fabulam conſtituerunt, Proſerpinam, Summanum, Ditem, & Manes, & furias: Inquit Vives Comment. in cit. cap. 22. de Civit. Dei.

Erit ergo in epist. 2. Petri, & in Canon. Judæ nomen inferni, & caliginis accipiendum pro aere, qui comparate ad cælum aut ſplendiſſimam ætherem merito dicitur tartarus, abyſſus, infernus. Ita enim declarant Patres, Auguſtinus in Pfalm. 149. Gregorius lib. XII. Moral. cap. XVI. & Beda in epist. II. Petri cap. II. Aut dicas, omnes quidem Angelos ſtatim ac peccaverunt fuiſſe in infernum detructos, ibique ſempiternis ſuppliciis eſſe mulctandos: occulto tamen Dei judicio factum eſſe, ut Satan inde exiret, ut Evam Adamque tentaret, ac poſt horum tranſgreſſionem datum quoque plurium dæmoniorum turmis illinc erumpere, & per aerem vagari, ut Adæ poſteri peccati effecta ſentirent, gererent ſe humiliter & demiſſe, luctam haberent cum adverſarij nequiſſimo, ab eoque interdum vexarentur, donec expletis Chriſtianæ Fidei triumphis in profundum deſectus penitus vagandi & nocendi poteſtate privetur.

QUÆ FACIUNT CONTRA PROPOSITIONEM SECUNDAM.

Nullius, aut ſaltem parvi negotii erit contrarias repellere objectiones: quarum prima eſt, colligi ex cap. 6. Genef. v. 2. *Videntes filii Dei filias hominum &c.* Quod prima Angelorum iniquitas fuerit cum mulieribus concubitus; ita enim textum exponunt Clem. Alex. lib. I. Pedagogi cap. 2. Athenagoras legatione pro Chriſtianis, Tert. in lib. de Idololatria, Joſeph etiam Hebræus in I. Origen. cap. 4. Lactantius, Metho-

7. Nomen inferni accipitur pro aere.

8. Objectiones ſolvuntur.

Methodius, &c. Verum hujus loci legitimam dedimus explicationem cap. 11. ad 1. Interim ut concedamus daemones incubos, quos Silvanos, Faunos, & Dufios nuncupant, improbos mulieribus extitisse & cum illis peregrisse concubitu, ut asseverare videtur S. Pater xv. de Civit. Dei cap. 23; certum est Angelos primum hoc peccato labi non potuisse. Peccatum enim Angelorum antevertit culpam Adæ; quippe legitur Sap. 11. 24. *Invidia Diaboli mors introivit in orbem terrarum*: atque apud Augustinum ibidem: *qui primum hominem per invidiam serpentina fraude decepit*. At Adam non cognovit uxorem suam nisi post lapsum; ideoque Angelorum peccatum omnem generationem filiarum hominum antecedit.

9.
Obiectio 2.

Præterea non desunt qui existiment primum Angelorum flagitium fuisse invidiam: pro qua opinione proferri possunt apertissima testimonia Irenæi lib. 1v. cap. 78. Cypriani in libro de Zelo & Livore, Gregorii Nysseni Catach. 6, necnon Augustini in 4. de Baptismo contra Donatistas, & tract. v. in Joannem. Sed respondet Idem S. P. lib. xi. de Civ. Dei cap. 14. *Cum superbia sit amor excellentiæ propriæ, invidia vero sit odium felicitatis alienæ, quod inde nascatur sitis in promptu est. Amando enim quisque excellentiam suam, vel paribus invidet quia ei coæquantur, vel inferioribus ne sibi coæquantur, vel superioribus quod eis non coæquetur. Superbiendo igitur invidus, non invidendo quisque superbus est. Oppositæ ergo auctoritates ita sunt exponendæ, ut, quoniam invidentia est primogenita filia superbiæ, & superbus non potest esse non invidus, statim ac diabolus sui delectatione inflatus est, coepit invidere Deo summum honorem & cultum, cæterisque spiritualibus creaturis justitiæ meritiq; ornamenta; atque ita ex elatione superbiæ etiam invidia contabuit.*

10.
Obiectio 3.
Scoti.

Tertia argumentatio est Scoti, ejusque affectatorum, quibus placet diaboli crimen appellare *spiritualem luxuriam*. Inquiunt enim: diligere semetipsum aut alium inordinato amore amicitia est unum specie scelus; at amare hoc pacto alterum luxuries est & libido, non contumacia superbiæ. Addunt superbum esse, qui se super alios extollit: Angelum vero non appetivisse sui eminentiam comparate ad alios, sed absolute fuisse excellentia præstantiaque sua delectatum. Quæ opinio, præter catachresin, & abusionem verborum communi etiam judicio repellitur. Immodica enim ef-

frænisque delectatio est ratio communis cuique peccato, & ex diversitate objectorum varias nequitia species constituit; ut si fuerit delectatio cibi vel potus, fiat crimen edacitatis & gutturis: si appetitus laudis, ambitio; si aliorum adversitatis atque infortunii, malevolentia; si propriæ potestatis ac magnitudinis, superbia. Non est ergo luxuries delectatio & amor cupiditatis tantummodo, sed oblectatio de re venerea & turpi carnis voluptate: nisi propinquis verbis abutamur, ut quando dicimus *in ubertate luxuriam*, aut *luxuriam in herbis*. Neque requiritur ad superbiam comparatio ad alterum; cum aliquando quis superbiat sese bonum existimando, aut dum jactat collatum sibi pro meritis donum aliquod: qui duo sunt primi actus superborum, ut scribit Gregorius capite quarto libri Moralium tertii ac vicissimi. Sita est ergo superbia in immodica & irrationali propriæ præstantiæ oblectatione; & velle præesse aliis hujusmodi oblectamentum, tanquam effectus causam, insequitur.

Quæres quænam fuerit hæc malorum Angelorum superbia.

11.
Quæ superbia malorum Angelorum.

Resp. multa quidem & varia esse distinctissimorum virorum responsa. Nam quidam asserunt cum Scoto, Vasquesio, aliisque, in hoc superbiam Diaboli sitam esse, quod concupierit esse Deo similem, non absolute, quippe optime noverat se plurimum à Dei majestate distare, neque posse ad illam pertingere, sed conditionate, videlicet, si id foret aliquo modo possibile. Guilelmus Parisiensis, & Gregorius de Valentia inquirunt noluisse Diabolum Deo subjici quantum ad ministeria exercenda, sed esse sui juris, neque communi Angelorum lege teneri: quod affirmare videtur etiam S. P. Aug. in Psalmum 70. Gregorius lib. 34. Moral. cap. 13. & Anselmus de C. su Diaboli cap. 4. Theologorum permulti cum D. Thoma q. 63. art. 3. & Aegidio in 11. dist. 5. q. 1. art. 2. docent, avertisse se à beatitudine supernaturali, dum naturalibus viribus voluit eam adipisci: quo sensu Ambrosius ait in Ps. 118. *Ipse sibi ad beatam vitam sufficere voluit*. Contendunt quidam in hoc deliquisse, quod naturalem beatitudinem ad finem ultimum, nempe Deum, noluerit referre, ut Cajetanus, Ferrariensis, & alii ex Thomistis. Villalpandus in cap. 28. Ezech. censet affectasse demonem Divinos honores, & Angelorum latræ, quod fieri potest etiam à creatura, quæ se Deum non esse, sed à Deo productam agnoscit; quo scelere inf-

infecti sunt Reges Babylonis, & Tyri, nec non Alexander Macedo, Antoninus Verus, Domitianus, & alii. Ego hæc omnia sic approbo, ut Diabolus superbia tumidus propriæ potestatis delectatione corruptus fuerit, ut inquit S. P. lib. XI. de Genes. ad lit. cap. 23. neque ex propriæ naturæ contemplatione surrexerit ad amandum & laudandum creatorem suum, sicut fecerunt Angeli Sancti, ut legitur in XI. de Civit. Dei cap. 7: atque ita dæmones ultimum finem in se ipsis collocavisse *per elationem, qua ipsi sibi ad beatam vitam sufficere vellent*, quemadmodum habetur

in cap. I. libri XXI. ejusdem Operis. Hinc comes illa superbiæ super cæteros inflatio, & nimia illa divinorum honorum cupiditas, qua etiamnum cor Satanæ mirifice tangitur.

Hoc etiamnum pacto intelligitur, quomodo peccare potuerit, cum esset particeps lucis & sapientiæ: quandoquidem videndo se in propria natura per cognitionem, quam dicimus *vesper-tinam*, non utique erravit; sed ut asurgeret in laudem & amorem Creatoris caruit propria voluntate judicio pratico, ad quod indifferens erat ob rationem prolatam capite XII.

C A P U T XVII.

De æterno igne, qui Diabolo & Angelis ejus paratus est.

S U M M A R I U M.

1. Status quæstionis.

à num. 2. usque ad 5. Probatur, ignem, quo dæmones, & damnati torquentur, fore æternum.

à num. 6. usque 18. Enervantur objectiones.

à num. 19. usque ad 22. Propugnatur, inferni ignem esse materiale, & corporeum.

à num. 23. usque ad 33. Solvuntur oppugnationes.

1. De igne æterno.

PECATO finitima pœna est: eique dæmones additi sunt, expulsi à regno Cœlorum, privati gratia, & inferorum igne damnati. De hoc igne disputari solet an sit materialis & corporeus, & an futurus sit sempiternus. Et hæc quidem postrema quæstio dogma Catholicum est certissimaque fide tenendum adversus Origenem, qui, ut scribunt Epiph. in Epist. ad Joan. Jerosolymitanum, & Hieronymus Epist. 55. ad Pammachium, negavit pœnas dæmonum esse æternas. Altera autem quæstio de Igne corporeo, si à gehennæ & inferorum loco præscindas, communis quidem est inter Romanæ communionis Catholicos, & excepto Catharino vix aliquem invenies qui defendat oppositam, imo & ex Novatoribus quidam in eandem nobiscum sententiam conspirant, repugnantibus tamen quamplurimis; sed videtur nullum de hac extare decretum.

Notandum.

Dixi autem, *Si à gehennæ & inferorum loco præscindas*: hunc enim adversus Calvinum, Beza, & nuperos Unitarios materiale esse firmiter credendum est. De hujus infra terram incolatu tractat in Psalm. II. Hilarius, Tertullianus lib. de Anima cap. 55. & quamquam definire locum Inferni noluerint veterum aliqui, & nonnulli extra hunc mundum statuerint; *Infernum sub terra esse nemo jam ambigit*, inquit in Epistolam ad Ephesios cap. 14. Hieronymus.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

Augustinus vero, qui in lib. XII. de Gen ad lit. cap. 32. anceps videtur, & in eam opinionem propendet, quod inferorum substantia spiritalis sit, non corporalis, in II. libro Retract. cap. 24. *De inferis*, inquit, *magis mihi videor docere debuisse, quod sub terris sint, quam rationem reddere cur sub terris esse credantur, sive dicantur, quasi non ita sit.* Et quidem cap. XI. Matth. 23. Capharnaon dictum accipimus, *Usque in infernum descendes*: quod dictum etiam de Babylone apud Esaiam XIV. 15. non solum ad significandam urbium & murorum everisionem, sed etiam civium interitum atque pœnam. In Apocalypsi quoque in abyssum detrudendum serpentem antiquum, qui est Diabolus & Satan, & una cum eo mittendos in stagnum ignis quotquot scripti non erunt in libro vitæ, legimus cap. XX. v. 2. & 14. Atque ne loca omnia producam, Paulus ad Philipp. II. 10. scribens, *In nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum*, aperte indicat triplicem animarum locum in cœlis, in terra, & in inferis. Nolumus idcirco de hac re dubitare: Sed his paucis præmissis, quæ ad refellendum Calvinianum errorem possunt sufficere, priores illas quæstiones, nimirum de æternitate, & qualitate infernalis ignis aggredimur.

PROPOSITIO I. Perpetuus atque æternus erit ignis, quo dæmones & damnati torquentur.

Dd 2

Ori-

2. Proposito I. ignis infernalis est æternus.